

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра всесвітньої історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Наталія ВІННИКОВА

серпень 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДЖЕРЕЛА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ**

для аспірантів

спеціальності 032 Історія та археологія
освітнього рівня третього (освітньо-наукового)
освітньо-наукової програми «Історія та археологія»

Київ – 2023

Розробники:

Срібняк Ігор Володимирович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Факультету суспільно-гуманітарних наук;
Драч Оксана Олександрівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії Факультету суспільно-гуманітарних наук.

Викладачі:

Срібняк Ігор Володимирович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Факультету суспільно-гуманітарних наук;
Яблонський Василь Миколайович, доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин Факультету права та міжнародних відносин. .

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № 1 від « 28 » серпня, 2023 р.

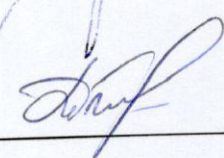
Завідувач кафедри Ігор СРІБНЯК

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Історія та археологія»

Гарант освітньо-наукової програми Віталій АНДРЕЄВ

Робочу програму перевірено

« 28 » 28 2023р.

Завідувач аспірантури, докторантури Ілона ТРИГУБ

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол №

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол №

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол №

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол №

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол №

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	16/480, з них: Модуль I – «Джерелознавство всесвітньої історії нового і новітнього часу» – 4/120 Модуль II – «Практикум з методології історичних джерел» – 4/120 Модуль III – «Науково- документальні центри української еміграції в Європі та Північній Америці» – 4/120 Модуль IV – «Історіографія всесвітньої історії» – 4/120	
Рік навчання	2,3	2,3
Семестр	3,4,5,6	3,4,5,6
Обсяг кредитів	16	16
Обсяг годин, в тому числі:	480	480
Аудиторні	128	64
Модульний контроль	32	-
Самостійна робота	320	416
Форма семестрового контролю	Залік	
Модуль I «Практикум з методології історичних джерел»		
Рік навчання	2	2
Семестр	3	3
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	32	16
Модульний контроль	8	-
Самостійна робота	80	104
Модуль II «Джерелознавство всесвітньої історії нового і новітнього часу»		
Рік навчання	2	2
Семестр	4	4
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	32	16
Модульний контроль	8	-
Самостійна робота	80	104
Модуль III «Історіографія всесвітньої історії»		
Рік навчання	3	3
Семестр	5	5
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	32	16
Модульний контроль	8	-
Самостійна робота	80	104
Модуль IV «Науково-документальні центри української еміграції в Європі та Північній Америці»		

Рік навчання	3	3
Семестр	6	6
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	32	16
Модульний контроль	8	-
Самостійна робота	80	104

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: дати уявлення про теоретичні основи, ключові етапи та тенденції розвитку світової історичної думки, генезу принципів та методів історіописання Заходу; поглибити знання аспірантів у галузі методології опрацювання історичних джерел та історіографічного процесу всесвітньої історії нового і новітнього часу; поглибити знання аспірантів у галузі джерелознавства всесвітньої історії нового і новітнього та науково-документаційних центрів української еміграції Європи та Америки.

Завдання:

- орієнтуватися в основних проблемах методології опрацювання джерел з всесвітньої історії;
- аналізувати діяльність провідних шкіл і представників сучасної методології всесвітньої історії;
- застосовувати знання, отримані при вивченні дисципліни, для написання методологічних оглядів у дослідницьких роботах;
- використовувати методологічний інструментарій опрацювання джерел зі всесвітньої історії для проведення самостійної науково-пошукової роботи;
- здійснювати аргументовану й ґрунтовну історико-методологічну оцінку опрацьованих джерел;
- вміти аналізувати методологічні засади дисертаційних досліджень аспірантів;
- формувати і відстоювати власні погляди у методології щодо концептуального бачення історії людства.

Загальні компетентності відповідно до матриці ОП:

ЗК 1 Здатність до розуміння широкого кола філософсько-світоглядних питань, системних зв'язків між явищами і процесами; критичне мислення; використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналіз міждисциплінарних явищ та процесів; реалізація власного аксіологічного та наукового потенціалу.

ЗК 2 Здатність до розуміння сучасної методології історичної науки; здатність до застосування методів наукового пізнання; проведення науково-дослідної діяльності; розробка та впровадження дослідницьких проектів, start-up; методологічно та технологічно грамотне здійснення наукового дослідження, інтерпретація його результатів; ефективно висвітлення та поширення знань щодо наукових досліджень та інновацій, використання положень нормативно-правової бази сфери вищої освіти та дотримання норм наукової етики під час дослідницької діяльності.

ЗК 3 Здатність до наукового пошуку; володіння методологією і методами експерименту; сформованість особистісно значущих якостей дослідника; визначення мети, завдань, стратегії науково-дослідної діяльності; генерування нових ідей, створення та інтерпретація нових знань відповідно до теми наукового дослідження; розуміння та використання положень нормативно-правової бази наукових досліджень та наукової діяльності.

ЗК 5 Здатність до аналізу інформації з різних історичних джерел, користування бібліотечними фондами (традиційними і електронними); професійне володіння основними методами, способами і засобами набуття, зберігання, обробки інформації; створення презентацій та ефективного використання мультимедійних технологій, програмного забезпечення для виконання науково-дослідницьких завдань.

Фахові компетентності відповідно до матриці ОП:

ФК 1 Здатність оперувати науковою термінологією та вибудовувати ієрархію наукових понять за рівнями їх узагальнення; розуміти системність, взаємозв'язок та цілісність історичних явищ і процесів; орієнтуватися у сучасних нормативно-правових документах, тенденціях історичної науки в Україні; аналізувати історичні процеси у ретроспективі; узагальнювати та продукувати інноваційний досвід у власних дослідженнях.

ФК 2 Знання основних історичних процесів та подій усіх континентів від давнини та їх взаємозв'язок, сучасні дискусії на цю тему та напрями дослідження.

ФК 5 Здатність критично мислити, визначати та оцінювати актуальні проблеми світової історії або історії України, проводити моніторинг власних наукових результатів; володіти діагностичним інструментарієм збору та аналізу результатів експериментальної роботи; будувати індивідуальну траєкторію власного розвитку та суб'єктів освітнього процесу; оцінювати наукову та практичну цінність завдань, які вирішуються у власному дослідженні, готувати рекомендації для прийняття управлінських рішень та педагогічного проектування.

ФК 6 Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, ефективної комунікації і презентації наукових доробків та ідей; участі у різних видах наукового спілкування; володіння науковим стилем викладу матеріалу дослідження; встановлення продуктивних зв'язків з людьми щодо обміну досвідом (емоційним, соціальним, практичним тощо).

ФК 7 Знання змісту та основних етапів процесу формування історико-етнологічних знань, перетворення їх на науку; Оцінювання життєво важливих парадигм буття; перетворення зовнішніх культурних смислів у внутрішній морально-етичний світ; реалізація проектів, включаючи власні дослідження з етнічної історії України та зарубіжних країн, переосмислення наявного комплексу джерел та створення нових цілісних завдань для розв'язання значущих

соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем.

ФК 8 Детальні знання та розуміння певного періоду/тематичної області, методологій та історико-етнічних дискусій на цю тему чи про цей період.

ФК 12 Здатність до вивчення та модернізації існуючих дослідницьких методів, систем та технологій; розуміння специфіки розвитку особистості, суспільства, природи у процесі самовдосконалення і самовиховання.

ФК 13 Здатність до аналізу особливостей соціокультурного середовища та специфіки соціально-економічних, суспільно-політичних і соціокультурних процесів, що є підґрунтям розвитку культурної компетентності особистості.

ФК 14 Здатність до визначення завдань, методів історичного дослідження, використання сучасного наукового апарату, збирання, оцінювання інформації з історії; презентація рішень.

1. Результати навчання за дисципліною

У результаті опрацювання змісту навчальної дисципліни « Джерела та історіографія всесвітньої історії» аспіранти повинні :

бути компетентними у:

- новітніх методологічних способах організації наукової роботи;
- використанні новітнього методологічного інструментарію історико-джерелознавчих досліджень;

мати компетентності:

- використовувати новітній методологічний інструментарій історичних досліджень;
- розуміння специфіки історіографічних досліджень;
- навички структурування історичного матеріалу здійснювати аргументовану й ґрунтовну критику опрацьованих історичних праць;
- використовувати новітні підходи до опрацювання джерел;
- аналізувати досвід провідних шкіл; формувати власну позицію історії людства.

Програмні результати навчання:

РН 1 Здатність до критичного мислення, розуміється в широкому колі світоглядних питань, специфіці наукової діяльності вченого-дослідника; застосовує принципи історичної науки; здатен(а) до формування дослідницького поля, заснованого на сучасній науковій парадигмі у власній науковій діяльності. Усвідомлює загальнолюдські цінності та цінності університетської спільноти.

РН 7 Аналітичні навички в галузі історичного пізнання, генерує нові ідеї на засадах лідерства-служіння; здійснює проектування наукової роботи, визначає проблематику, гіпотезу, мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, складає робочий план теоретичного та експериментального дослідження у сфері історії;

впроваджує нові технології у власну дослідницьку діяльність; ефективно використовує професійні дослідницькі навички.

РН 8 Навички аналізу процесів в історичній ретроспективі; застосовує компаративний аналіз щодо вивчення актуальних проблем історичної науки зарубіжному та вітчизняному контекстах; виявляє громадянську ідентичність при узагальненні та інтеграції інноваційного досвіду у власних дослідженнях.

РН 9 Здатність до моніторингу та критичного аналізу джерел інформації відносно досліджуваної проблеми; пошуку джерел наукової та фактичної інформації; користування бібліотечними фондами (традиційними і електронними), наукометричними базами; встановлення інформаційної цінності джерела шляхом порівняльного аналізу з іншими джерелами; професійне володіння основними методами, способами і засобами набуття, зберігання, обробки інформації.

РН 10 Здатність вибудувати алгоритм наукового дослідження у сфері історії, використовувати методологічні принципи філософського дослідження, використовувати теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження, визначати порядок проведення дослідження і його етапи.

РН 12 Здатність до застосування соціологічних методів і методів статистики для обробки і аналізу отриманих експериментальних даних та об'єктивної оцінки результатів дослідження.

РН 15 Здатність використовувати інструменти інших гуманітарних, природничих наук за необхідності вирішення завдань дослідження

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
ПРАКТИКУМ З МЕТОДОЛОГІЇ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ					
Змістовий модуль I. Формування теоретичних аспектів історичного знання та методології опрацювання джерел					
Тема 1. Поняття методології, історія її становлення як теоретичної дисципліни історичної науки. Теорія історії	12	2	2		8
Тема 2. Зародження історичної свідомості. Міфологічна історія	10		2		8
Тема 3. Антична історіографія	10		2		8
Тема 4. Теологічна історіографія європейського середньовіччя	10		2		8
Тема 5. Історична думка європейського Ренесансу, Бароко і Просвітництва	12	2	2		8
Тема 6. Теоретична історія “віку історії” (XIX ст.)	10		2		8
Тема 7. Метаморфози теоретичної історії у XX і XXI ст.	10	2			8
Модульний контроль	4				
Разом	78	6	12		56
Змістовий модуль II. Історичні знання і методологія: значення джерела у процесі пізнання історії					
Тема 8. Методологія авторських досліджень аспірантів	7		2		5
Тема 9. Структура, рівні та етапи історичного пізнання, суб’єктивність вивчення минулого	9	2	2		5
Тема 10. Методи науково-історичного пізнання	8		2		6
Тема 11. Історичні знання та їх верифікація. Соціальні функції історії.	8	2	2		4
Тема 12. Історична свідомість та її суспільне значення	6		2		4
Модульний контроль	4				
Разом	42	4	10		24
Разом за модуль «Практикум з методології історичних джерел»	120	10	22		80
ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НОВОГО І НОВІТНЬОГО ЧАСУ					
Змістовий модуль III. Теоретико-методологічні підходи у джерелознавстві всесвітньої історії XIX – XX ст.					
Тема I. Становлення основних напрямів гуманітарних наук XIX ст. і методів дослідження історичних джерел	10	2			8

Тема 2. Формування специфічних методів дослідження документальних джерел з історії Нового і Новітнього часу першої половини XX ст.	10		2		8
Тема 3. Історична антропологія та методи роботи з історичним джерелом у 60 – 70-ті рр. XX ст.	10		2		8
Тема 4. Психоаналітичний підхід і функціоналістський напрям в аналізі історичних джерел	10		2		8
Тема 5. Робота з історичними джерелами в цілісно-антропологічних концепціях. Праці М. Вебера, К. Ясперса, А. Тойнбі, О. Шпенглера, П. Сорокіна, С. Хантінгтона, Ф. Фукуями	12	2	2		8
Тема 6. Основні підходи до історичного джерела в працях засновників структуралізму К. Леві-Строса.	10		2		8
Тема 7. Постмодернізм: нові підходи до джерела	12	2	2		8
Модульний контроль	4				
Разом	78	6	12		56
Змістовий модуль IV. Новації методики джерелознавства всесвітньої історії Нового і Новітнього часу					
Тема 8. Еволюція методів роботи з джерелами та формування їх міждисциплінарного характеру	6		2		4
Тема 9. Сучасні комплексні методи системного аналізу та особливості роботи з джерелами в умовах міждисциплінарного підходу	8	2	2		4
Тема 10. Новітні напрями історіописання: новації евристично-джерелознавчих студій.	6		2		4
Тема 11. Лінгвістичні і герменевтичні методики роботи з джерелом.	8	2	2		4
Тема 12. Особливості аналізу різних груп джерел. Електронні бази даних. Робота з документами в Інтернеті.	10		2		8
Модульний контроль	4				
Разом	42	4	10		24
Разом за модуль «Джерелознавство всесвітньої історії нового і новітнього часу»	120	10	22		80
ІСТОРІОГРАФІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРИЇ					
Змістовий модуль V. Еволюція шкіл і напрямів історіографії всесвітньої історії XIX – початок XXI ст.					
Тема 1. Основні школи і напрями історіописання в XIX ст.	38	2	6		30
Тема 2. Становлення «нової історичної науки»	44	4	10		30
Тема 3. Новітня зарубіжна історіографія кінця XX – початку XXI ст.	30	4	6		20
Модульний контроль	8				
Разом з модуля «Історіографія всесвітньої історії»	120	10	22		80

НАУКОВО-ДОКУМЕНТАЦІЙНІ ЦЕНТРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В ЄВРОПІ ТА ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ

Змістовий модуль VI. Науково – документальні центри української еміграції Європи та Америки

Тема 1. Етапи формування документальних комплексів зарубіжної україніки.	12	2	2		8
Тема 2. Архівна україніка у Польщі.	10		2		8
Тема 3. Празький український архів.	10		2		8
Тема 4. Архівна україніка в Австрії.	12	2	2		8
Тема 5. Архівна україніка у Франції.	10		2		8
Тема 6. Архівна україніка у Німеччині та Великобританії.	10		2		8
Тема 7. Архівна україніка в Італії та Ватикані.	10		2		8
Тема 8. Документи «українського походження» в Росії.	12	2	2		8
Тема 9. Українські архівні осередки у США.	12	2	2		8
Тема 10. Українські архівні осередки в Канаді.	14	2	4		8
Модульний контроль	8				
Разом з модуля «Науково-документальні центри української еміграції Європи та Америки»	120	10	22		80
Усього	480	40	88		320

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семинари	Практичні	
ПРАКТИКУМ З МЕТОДОЛОГІЇ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ					
Змістовий модуль I. Формування теоретичних аспектів історичного знання та методології опрацювання джерел					
Тема 1. Поняття методології, історія її становлення як теоретичної дисципліни історичної науки. Теорія історії	10	2			8
Тема 2. Зародження історичної свідомості. Міфологічна історія	10		2		8
Тема 3. Антична історіографія	4				4
Тема 4. Теологічна історіографія європейського середньовіччя	10		2		8
Тема 5. Історична думка європейського Ренесансу, Бароко і Просвітництва	8				8
Тема 6. Теоретична історія “віку історії” (XIX ст.)	8		2		6
Тема 7. Метаморфози теоретичної історії у XX і XXI ст.	8				8
Разом	58	2	6		50
Змістовий модуль II. Історичні знання і методологія: значення джерела у процесі пізнання історії					
Тема 8. Методологія авторських досліджень аспірантів	14		2		12
Тема 9. Структура, рівні та етапи історичного пізнання, суб’єктивність вивчення минулого	12		2		10
Тема 10. Методи науково-історичного пізнання	10	2			8
Тема 11. Історичні знання та їх верифікація. Соціальні функції історії.	12				12
Тема 12. Історична свідомість та її суспільне значення	14		2		12
Разом	62	2	6		54
Разом за модуль «Практикум з методології історичних джерел»	120	4	12		104

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НОВОГО І НОВІТНЬОГО ЧАСУ**Змістовий модуль III. Теоретико-методологічні підходи у джерелознавстві
всесвітньої історії XIX – XX ст.**

Тема 1. Становлення основних напрямів гуманітарних наук XIX ст. і методів дослідження історичних джерел	10	2			8
Тема 2. Формування специфічних методів дослідження документальних джерел з історії Нового і Новітнього часу першої половини XX ст.	12		2		10
Тема 3. Історична антропологія та методи роботи з історичним джерелом у 60 – 70-ті рр. XX ст.	10				10
Тема 4. Психоаналітичний підхід і функціоналістський напрям в аналізі історичних джерел	10				10
Тема 5. Робота з історичними джерелами в цілісно-антропологічних концепціях. Праці М. Вебера, К. Ясперса, А. Тойнбі, О. Шпенглера, П. Сорокіна, С. Хантінгтона, Ф. Фукуяма	14		2		12
Тема 6. Основні підходи до історичного джерела в працях засновників структуралізму К. Леві-Строса.	10		2		8
Тема 7. Постмодернізм: нові підходи до джерела	6				6
Разом	72	2	6		64

**Змістовий модуль IV. Новації методики джерелознавства всесвітньої історії
Нового і Новітнього часу**

Тема 7. Еволюція методів роботи з джерелами та формування їх міждисциплінарного характеру	12	2			10
Тема 8. Сучасні комплексні методи системного аналізу та особливості роботи з джерелами в умовах міждисциплінарного підходу	12		2		10
Тема 9. Новітні напрями історіописання: новації евристично-джерелознавчих студій	10		2		8
Тема 10. Лінгвістичні і герменевтичні методики роботи з джерелом.	4				4
Тема 11. Особливості аналізу різних груп джерел. Електронні бази даних. Робота з документами в Інтернеті.	10		2		8
Разом	48	2	6		40
Разом за модуль «Джерелознавство всесвітньої історії нового і новітнього часу»	120	4	12		104

ІСТОРИОГРАФІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Змістовий модуль V. Еволюція шкіл і напрямів історіографії всесвітньої історії
XIX – початок XXI ст.

Тема 1. Основні школи і напрями історіописання в XIX ст.	40	2	4		34
Тема 2. Становлення «нової історичної науки»	41	2	4		35
Тема 3. Новітня зарубіжна історіографія кінця XX – початку XXI ст.	39		4		35
Разом з модуля «Історіографія всесвітньої історії»	120	4	12		104

НАУКОВО-ДОКУМЕНТАЦІЙНІ ЦЕНТРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В ЄВРОПІ ТА ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ

Змістовий модуль VI. Науково – документальні центри української еміграції
Європи та Америки

Тема 1. Етапи формування документальних комплексів зарубіжної україніки.	10				10
Тема 2. Архівна україніка у Польщі.	12		2		10
Тема 3. Празький український архів.	12		2		10
Тема 4. Архівна україніка в Австрії.	10				10
Тема 5. Архівна україніка у Франції.	12	2			10
Тема 6. Архівна україніка у Німеччині та Великобританії.	12		2		10
Тема 7. Архівна україніка в Італії та Ватикані.	16		2		14
Тема 8. Документи «українського походження» в росії.	12		2		10
Тема 9. Українські архівні осередки у США.	12	2			10
Тема 10. Українські архівні осередки в Канаді.	12		2		10
Разом з модуля «Науково-документальні центри української еміграції Європи та Америки»	120	4	12		104
Усього	480	16	48		416

5. Програма навчальної дисципліни
МОДУЛЬ «ПРАКТИКУМ З МЕТОДОЛОГІЇ
ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»
Змістовий модуль I
Формування теоретичних аспектів історичного знання
та методології опрацювання джерел

Лекція № 1

Предмет методології історії

Логіка викладу:

1. Загальні принципи наукового пізнання.
2. Об'єкт і предмет методології історії
3. Структура теоретичного аналізу історичного пізнання.

Лекція № 2

Історична думка європейського Ренесансу, Бароко і Просвітництва

Логіка викладу:

1. Ренесансні уявлення про історію.
2. Пошуки шляхів розвитку історичної думки в 17 ст.
3. Натурфілософія та філософсько-історична думка Просвітництва.

Лекція № 3

Метаморфози теоретичної історії у ХХ і ХХІ ст.

Логіка викладу:

1. Модерністські течії в світовій історіографії: від марксизму до неопозитивізму.
2. Наукова революція середини ХХ ст. та її впливи на історіописання.
3. Формування постмодерних тенденцій в теоретичній історії.

Семінарське заняття № 1

Становлення основних напрямів гуманітарних наук ХІХ ст.

і методів дослідження історичних джерел

Питання до обговорення:

1. Термін “історія” та його багатозначність. Виникнення історичної свідомості. Логографи. Історична рефлексія та верифікація Геродота. “Прагматична” історія Фукідида.
2. Риторична історія. Арістотель і Цицерон про історію. Дихотомія між “реальністю” і “вимислом”. Антична класифікація наративів.
3. Прагматична історіографія. “Historia magistra vitae”. Історія як добірка прикладів для повчання. Ієрархія джерел за рівнем надійності.
4. Головні методологічні принципи античної історіографії (надійність джерел, критична перевірка свідчень очевидців подій, правдивий і неупереджений виклад історичних подій).
5. Ідея круговороту історичного процесу.

Семінарське заняття № 2

Історичні наративи Середньовіччя і Відродження.

Питання до обговорення:

1. Провіденціоналізм християнської теософії. Християнська теологія і поняття часу. “Про Град Божий” Августина. Лінійність історичного процесу. Універсалізм. Священна історія і світська історії.
2. Модальності часу (минуле, сучасне, майбутнє). Система пророцтв (І.Флорський). Типи історичних наративів (сінкріс). “Історія” і “хроніка”. Розширення предметної сфери історичних праць.

3. Секуляризація і гуманізація історичної свідомості. Апокаліптичні очікування і раціоналістична прогностика. Л. Бруні, Н. Макіавеллі, Ф. Гвіччардіні, Ж. Боден.
4. Історія і риторика. Індивідуалізація категорії часу. Циклічність історичного процесу в історичній свідомості епохи Відродження.

Семінарське заняття № 3

Історія у філософській спадщині епохи Просвітництва.

Питання до обговорення:

1. Натуралістичне розуміння історії в раціоналістичному світоуявленні XVII століття. "Монадологія" Г. Лейбніца. Поняття історичного процесу в концепції Дж. Віко.
2. Ідея розвитку людства по спіралі ("корсо" і "рікорсо"). Ідея прогресу у філософії історії епохи Просвітництва. Ш. Монтеск'є, Вольтер, А. Тюрго.
3. Проблема "колективної" та "індивідуальної" історії. Натуралістичний детермінізм.
4. Космополітичний культурно-орієнтований націоналізм філософії історії І. Гердера. Концепція нації. Ідея індивідуалізації історії. Розуміння історії як органічного розвитку.
5. Проблема "свободи і необхідності" як рушійної сили історичного процесу у філософсько-історичній концепції Шеллінга. Ідея розвитку як безперервність і єдність духовного становлення. Пізнання історії шляхом інтуїції.

Семінарське заняття № 4

Професіоналізація та інституціоналізація історичної науки у XIX столітті.

Питання до обговорення:

1. Політичні й соціальні функції інституцій науки. Сучасна типологія історичних інститутів. Періодизація процесів інституціоналізації історичної науки у світі.
2. Гумбольдівська модель університету і зміна змістовного значення "науки". Історичний семінар як модель професіоналізації історичного дослідження.
3. Історичні наукові товариства як поєднання фахового та аматорського дискурсів. Розширення "фахового поля" істориків. Становлення інфраструктури історичної науки. Фахова періодика.
4. "Цех" істориків і вироблення фахових норм функціонування наукового співтовариства.

Семінарське заняття № 5

Універсалізм гегелівської філософії історії і герменевтика німецької "історичної школи"

Питання до обговорення:

1. Історизм. Історія виникнення поняття і його тлумачення. Становлення історії як фахової й наукової дисципліни.
2. Теоретико-методологічні погляди й історіографічна практика Л. фон Ранке (проблема "розуміння" історії, логіка історичного пізнання, джерелознавча критика, категорії "держава" і "прогрес", роль особи в історії, європеїзм).
3. Ідея "народного духу" і його історичних проявів в німецькій історичній "школі права" (Ф. Савін'ї та К. Ейнгорн). Співвідношення "одиничного" і "загального" як становлення органічності історичного процесу.
4. "Філософія історії" Гегеля. Ідея розвитку. Поняття історії як самореалізації абсолютного духу. Діалектика. Співвідношення "загального" і "одиничного". 5. Роль особи в історії. Категорії "держава" і "нація" як головних рушійних сил історичного процесу. Універсально-історична концепція.

Семінарське заняття № 6

Теорія історичного процесу та історична гносеологія позитивізму.

Питання до обговорення:

1. Суспільство як предмет історії у філософії позитивізму. Соціальна статика і соціальна динаміка О. Конта.
2. Закон трьох стадій як основний закон розвитку суспільства й історії. Еволюційна теорія Г. Спенсера.
3. Натуралістичний детермінізм. Формалізація методів історії. Історія і соціологія. Психолого-генетична методологія історії.
4. Економічний детермінізм марксизму. Класова боротьба як рушійна сила історичного процесу. Базис і надбудова. Догматизація формаційної концепції розвитку суспільства.

Змістовий модуль II. Історичні знання і методологія: значення джерела у процесі

пізнання історії

Лекція № 1

**Структура, рівні та етапи історичного пізнання
суб'єктивність вивчення минулого**

Логіка викладу:

1. Теорія та емпірія в історичному пізнанні.
2. Особливості теоретичного знання в історії.
3. Проблема об'єктивності теоретичного знання.
4. Структура моделей історичного пізнання (підготовчий, інформаційний, етап реконструкції, пояснювальний, нарративний).
5. Проблема історика як суб'єкта пізнання. Структура світогляду дослідника минулого.

Лекція № 2

Історичні знання та їх верифікація. Соціальні функції історії

Логіка викладу:

1. Класифікація історичних знань.
2. Проблема істинності.
3. Аксиологічні аспекти історичного знання.
4. Дискусії навколо соціальних функцій історичного знання.
5. Функції підтримання взірців, легітимізації теперішнього, ідентифікації, есканізму, соціальної пам'яті.

Семінарське заняття № 1

**Французька та німецька соціальна історична наука
і культурна історія ХХ ст.**

Питання до обговорення:

1. Зародження міжгалузевої аналітичної соціальної історичної науки.
2. Французька школа "Аналів". М. Блок, Ф. Бродель, Л. Февр, Ж. Ле Гофф).
3. Поняття історичної структури і людини як соціального організму. Міждисциплінарний підхід з використанням методів і досягнень суміжних наукових дисциплін.
4. "Тотальна історія". "Історична довгочасність". Дослідницькі комплекси – "час", "простір", "шлюб", "сім'я", "дитинство", "сексуальність", "народна культура" тощо.
5. "Критична соціальна історія" в Німеччині. Ф. Фішер, Х-У. Велер, Ю. Кока. Спадщина М. Вебера й О. Хінтце та німецька соціальна історія.
6. Дослідження проблем індустріальних суспільств. Людина в соціальній структурі суспільства. Взаємозв'язок "цінностей" і внутрішнього досвіду. Порівняльно-історичні методи (Т. Шідер, Ю. Кока).

Семінарське заняття № 2
Американська соціальна історична наука
і культурна історія ХХ ст.

Питання до обговорення:

1. Соціально-орієнтована історіографія США. “Прогресивні історики” (Ф.Тернер, Дж. Робінсон).
2. Соціальний оптимізм і віра в процес модернізації. Квантифікація. Розвиток історичної демографії й соціально-економічної історії.
3. Культурна історія. Перенесення центру інтересу від структур і процесів на культуру, образи життя, внутрішні досвіди конкретних людей.

Семінарське заняття № 3
Теоретичні конструкції і пізнавальні проблеми історії

Питання до обговорення:

1. Онтологічні та гносеологічні проблеми історії. Проблема “історичного мислення” у філософії історії Р. Колінгвуда.
2. Теорія історичних циклів О. Шпенглера і А. Тойнбі. Концепція єдності світового історичного процесу К. Ясперса.
3. Проблема смислу в історії (К. Левіт, М. Мюллер, Ф. Фукуяма, Р. Козеллек).
4. Аналітична науково-теоретична модель раціонального пояснення історичних подій.
5. Герменевтика як засіб розуміння історії у концепції Г.Х. Гадамера. Події і структури. Модальності часу. Прискорення і уповільнення в історії.
6. Простір і історія. Поняття “дисциплінарної матриці” Й. Рюзена.

Семінарське заняття № 4
Постмодернізм і сучасні напрями історичної науки

Питання до обговорення:

1. Історична наука постмодернізму. Л. Стоун і “відродження історичного наративу”. “Метаісторія” Х. Уайта.
2. Історична Антропологія і Етнологія. “Щільний опис” К. Геертца. “Лінгвістичний поворот” і історична наука. Ю. Лотман.
3. Деконструктивізм. Я. Дерріда. “Археологія знання” М. Фуко. “Нова історія жінок і гендерна історія”. “Історія повсякденностей”, “Мікроісторія”, “Нова
4. Культурна і Інтелектуальна історія”, “Oral History” (К. Гінзбург, К. Поні, Ф. Бродель, П. Бурке, Н.З. Девіс, Х. Медік, Л. Нітхаммер та ін.).
5. Історія сучасності. Історія імперій. Історія культур пам’яті. Історія понять.

Семінарське заняття № 5
Організація історичних досліджень

Питання до обговорення:

- Вибір дослідницької проблеми. Основні принципи евристики. Постановка дослідницьких гіпотез. Історіографічне опрацювання проблеми.
1. Напрями пошуку джерел. Типи джерел і основні правила їх використання. Архівні фонди і правила їх використання.
 2. Виявлення фактичного змісту історичних подій і побудова темпорального каузального ряду. Факт як елемент каузального ряду і факт як засіб пізнання. Реконструкція подій минулого.
 3. Види історичного викладу і правила оформлення. Публікація результатів наукового пошуку. Поняття “наукової культури”.
 4. Наукова дискусія. Засоби наукової комунікації (фахова періодика, конгреси, конференції, круглі столи, семінари тощо). Можливості фінансування наукових досліджень. Етика вченого.

МОДУЛЬ «ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НОВОГО І НОВІТНЬОГО ЧАСУ»

**Змістовий модуль III. Теоретико-методологічні підходи у джерелознавстві
всесвітньої історії XIX – XX ст.**

Лекція № 1

**Становлення основних напрямів гуманітарних наук XIX ст. і
методів дослідження історичних джерел**

Логіка викладу:

1. Англійська історична наука: Оксфордська і Кембриджська історичні школи.
2. Історична наука у Франції в XIX ст.: джерелознавчі засади досліджень французької революції.
3. Джерелознавство та історико-філологічна критика в німецькій науці.
4. Американська історіографія XIX ст.: джерелознавчі підходи.

Лекція № 2

**Підходи до історичних джерел у комплексно-антропологічних
концепціях дослідників XX ст.**

Логіка викладу:

1. Соціальна антропологія. Антропологічні методи аналізу джерела. Праці М. Вебера, П. Сорокіна. Культурно-історична концепція К. Ясперса.
2. Філософсько-історичні теорії розвитку цивілізації людства (О. Шпенглер, А. Тойнбі). Концепція «кінця історії» Ф. Фукуями. С. Хантінгтон і теорія «зіткнення цивілізацій».
3. Р. Хофштадтер і теорія консенсусного розвитку американської історії. Л. Гарц, Д. Бурстин, А. Шлезінгер-молодший.

Лекція № 3

Постмодернізм: нові підходи до джерела.

Логіка викладу:

1. Принципи постмодернізму в науці: огляд новацій.
2. «Епістемологічні бої» щодо сприйняття / описування історії в англосаксонській науці.
3. Ричард Рорті і «лінгвістичний поворот».
4. Новий спосіб думання у праці Хейдена Уайта «Метаісторія. Історична уява в Європі XIX століття».

Семінарське заняття № 1

**Формування специфічних методів дослідження документальних джерел з історії
Нового і Новітнього часу першої половини XX ст.**

Питання до обговорення:

1. Релятивізм і презентизм 1920–1930-х рр. у західній історичній думці: «написання історії — акт віри» (Ч. О. Бірд); «кожен сам собі історик» (К. Беккер).
2. Часопис «Аннали» (М. Блок, Л.Февр) і творення міждисциплінарної «науки про людину». Відмова від подієвої історії («випадку»), схилення перед «фактами».
3. Аналіз методик роботи з джерелами представників «нової історичної науки» за роботою М. Блока «Феодальне суспільство». Напрацювання творців Школи «Аналів»: джерелознавчі підходи і методики. Марк Блок «Апологія історія», Люсьєн Февр «Бої за історію»: «тексти говорять лише тоді, коли вмієш їх питати».
4. «Нова наукова історія»: кількісний (квантитативний) метод, використання досягнень соціології, психології, етнопсихології, антропології тощо.

Семінарське заняття № 2
Історична антропологія та методи роботи з
історичним джерелом у 60 – 70-ті рр. ХХ ст.

Питання до обговорення:

1. Міждисциплінарність підходів до історичних джерел. Часопис «Аннали економічної та соціальної історії». Вивчення соціально-економічних проблем і масові явища соціального життя: огляд джерелознавчого інструментарію. «Ментальний інструментарій».
2. Концепція «глобальної історії», «структурної історії», «історії без людини», історії-метасинтезу в дослідницькому співтоваристві. Ле Руа Лядюрі «Історія клімату від тисячного року» (1967 р.).
3. Осягнення «суб'єктивних ментальних світів» як завдання антропології. (К. Гірц). Запозичення істориками специфічних методів і підходів антропологів (методики історії життя і сімейної історії, історії роду, аналіз епізоду, події тощо).
4. Історична / культурна антропологія: джерелознавчі студії з проблем, пов'язаних із людиною. Соціорелігійна історія, політична антропологія, історія ідентичностей: історія тілесності, емоцій, хвороб і сексуальної поведінки; історія повсякдення: методики аналізу джерела.
5. Застосування прийомів мікроаналізу в історичній антропології (Е. Ле Руа Лядюрі «Монтайю, окситанське село від 1294 до 1324 р.» (Париж, 1975р.): евристично-джерелознавчі практики.

Семінарське заняття № 3
Психоаналітичний підхід і функціоналістський напрям в аналізі історичних
джерел.

Питання до обговорення:

1. «Нова соціальна історія» в Англії. «Нова робоча історія». Осмислення підходів до джерел у роботах істориків-марксистів Едварда Томпсона, Крістофера Хілла, Еріка Гобсбаума, Джорджа Рюде, Родні Хілтона. Класика жанру – праця Е. Томпсона «Становлення англійського робітничого класу» (1963).
2. Оформлення дослідницьких методик «локальної» історії. Комплексний аналіз локальних спільнот, моделювання й типологізація міжгрупових соціальних взаємозв'язків як методики аналізу джерел. Фронтальне опрацювання джерел (за методиками «відновлення сім'ї», «відновлення села» й метод «масових генеалогій»). Серія монографій за загальною назвою «Регіональна історія Англії» (21 т.)
3. Використання демографії та кількісних методів для дослідження соціальних зв'язків (Кембриджська група з історії народонаселення й соціальної структури, 1964 р.). Розширення джерельної бази за рахунок залучення показників економічної кон'юнктури (ціни на сільськогосподарські продукти, дані про падіж худоби, врожайність зернових, заробітну плату найманих робітників).
4. А. Шлезінгер-молодший і його доробок («Ера Джексона» (1945) – «еталон літературної біографії»; «Тисяча днів. Джон Ф. Кеннеді у Білому домі» (1965); «Епоха Рузвельта» (1957–60, т. 1–3), «Цикли американської історії» (1986), «Роз'єднуючи Америку: відбитки суспільства різних культур» (1998), «Війна і американське президентство» (2004). Концепція циклів американської історії.
5. «Психоісторія» і психоаналітичні концепції тлумачення джерел. З. Фрейд «Леонардо да Вінчі» (1910), «Томас Вудро Вільсон. 28 президент США: психологічне дослідження» (1932) у співавтор. У. Булліт). Праці Е. Еріксона «Дитинство і суспільство» (1950), «Молодий Лютер» (1958).

6. Психологія як методологічна основа психоісторії за Л. деМосом. Вивчення історичних джерел психоісториком, досвід «клінічної практики». Праця Л. деМоса «Психоісторія». Спеціалізовані часописи: «Журнал психоісторії» (The Journal of Psychohistory), «Психоісторичний огляд» (Psychohistory Review), «Щоквартальний журнал з історії дитинства» (History of Childhood Quarterly).

Семінарське заняття № 4

Робота з історичними джерелами в цілісно-антропологічних концепціях. Праці М. Вебера, К. Ясперса, А. Тойнбі, О. Шпенглера, П. Сорокіна, С. Хантінгтона, Ф. Фукуями

Питання до обговорення:

1. Соціальна антропологія. Антропологічні методи аналізу джерела. Праці М. Вебера, П. Сорокіна. Культурно-історична концепція К. Ясперса.
2. Філософсько-історичні теорії розвитку цивілізації людства (О. Шпенглер, А. Тойнбі).
3. С. Хантінгтон і теорія «зіткнення цивілізацій»: аналіз джерелознавчих підходів.
4. Концепція «кінця історії» Ф. Фукуями.

Семінарське заняття № 5

Основні підходи до історичного джерела в працях засновників структуралізму К. Леві-Строса

Питання до обговорення:

1. Структурна антропологія: інтеграція почуттів і розуму в підходах до джерел. Етапи синтезу в науковій тріаді – етнографії, етнології й антропології – шлях до вияву несвідомих структур людського розуму.
2. Принцип «взаємності» - як обмін дарами. Вивчення різних видів обміну в суспільстві. Семіотичні моделі.
3. Конструювання ідеальної моделі суспільства на підставі етнологічних джерел за Леві-Стросом. З'ясування принципів суспільного життя. «Немає народів без історії, вона нам просто не відома».
4. Понятійний апарат структурної антропології. Особливості мислення «дикунів». Компаративний аналіз міфів американських індіанців. Вивчення підсвідомих структур мислення.

Семінарське заняття № 6

Постмодернізм: нові підходи до джерела

Питання до обговорення:

1. Х. Уайт і «тропологічний» підхід: джерелознавчі аспекти.
2. Історик «творить» минуле. Ж. Дерріда: «не існує нічого поза текстом».
3. К. Дженкінс і праці з постмодернізму («Переосмислення історії» (1991), «Постмодерна історія. Хрестоматія» (1997), «Навіщо ще історія? Етика і постмодернізм» (1999).
4. «Лінгвістичний поворот» як вивчення всіх форм опосередкування між істориками та їхніми передбачуваними об'єктами досліджень. Новий інтерес істориків до «нарративу».
5. Наративність – «один із способів світосприйняття, а розповідь-історія – окремим жанром» (П. Рікер, Ф. Анкерсміт, Й. Рюзен).

Змістовий модуль IV. **Новації методики джерелознавства всесвітньої історії**

Нового і Новітнього часу

Лекція № 1

Сучасні комплексні методи системного аналізу та особливості роботи з джерелами в умовах міждисциплінарності

Логіка викладу:

1. Засади комплексного аналізу джерел у працях провідних істориків ХХ ст.
 2. Міждисциплінарність і підходи осмислення індивіда в історії: здобутки гуманітаристики і їх використання в історичних дослідженнях.
 3. Соціологічні концепції і методики аналізу фактологічних даних.
- Форма організації заняття: проблемна лекція з елементами дискусії.*

Лекція № 2

Лінгвістичні і герменевтичні методики роботи з джерелом

Логіка викладу:

1. Принцип «розуміти краще за автора» у герменевтиці. В. Дільтей і герменевтична інтерпретація знаків як пізнання психічного («прояви життя», форми розуміння).
2. Текст як об'єкт герменевтичного аналізу.
3. Синтез смислу при створенні й розумінні тексту. Інтертекст.

Семінарське заняття № 1

Еволюція методів роботи з джерелами та формування їх міждисциплінарного характеру

Питання до обговорення:

1. Зовнішня і внутрішня критика джерел. Особливості джерелознавчого аналізу в науково-дослідній роботі. Атрибуція джерела, виявлення його достовірності.
2. Основні характеристики зовнішньої критики джерела. Основні характеристики внутрішньої критики джерела, визначення достовірності його змісту.
3. Семантичний аналіз тексту документа. Інституційний аналіз документа. Функціональний аналіз документальних джерел.
4. Використання спеціальних науково-допоміжних методів дослідження документальних джерел.

Семінарське заняття № 2

Сучасні комплексні методи системного аналізу та особливості роботи з джерелами в умовах міждисциплінарного підходу.

Питання до обговорення:

1. Формування междисциплінарного характеру методології історичного дослідження. Джерелознавчий інструментарій і технології роботи з різними видами джерел. Аксиологія культури і характерні для неї методи аналізу джерел. Компаративіські методи аналізу груп джерел і їх особливості.
2. Специфічні методи аналізу джерел соціальної та історичної антропології, етнографії, культурології, мистецтвознавства, політології. Культурна історія: підходи до джерела. Джерельна база історії повсякдення: види і типи джерел.
3. Гендерні студії: підходи до джерельного матеріалу.
4. Усна історія: методики накопичення матеріалів і роботи з ними.

Семінарське заняття № 3

Новітні напрями історіописання: новації евристично-джерелознавчих студій.

Питання до обговорення:

1. Сучасні комплексні методи системного аналізу. Вплив структуралізму на розвиток методів історичного дослідження. Постструктуралізм.
2. Особливості з роботи з джерелами в умовах міждисциплінарного підходу. Кількісний аналіз груп джерел. Кліометрика. Методики роботи з економіко-статистичними джерелами.
3. Соціальна антропологія: методи аналізу джерел. Розвиток методів політичного аналізу, функціональний та інституціональний аналіз джерел.
4. Філософсько-історичні теорії розвитку людської цивілізації: уявлення щодо процесів взаємодії культур, аналізу фактологічного матеріалу.

5. Соціально-психологічні концепції про особливості людської психології, їх вплив на формування історичних джерел. Методи системного аналізу та їх вплив на методи аналізу джерел.

Семінарське заняття № 4

Лінгвістичні і герменевтичні методики роботи з джерелом

Питання до обговорення:

1. Герменевтичний методологічний стандарт. Логіко-семантичні умови розуміння текстів. Логіка герменевтичного міркування.
2. Послідовність процедур герменевтичного аналізу текстів. Філософський, критично-філософський, ідеологічний рівні інтерпретації. Зміст герменевтики стилю. Загальне семантичне значення мовного виразу.
3. Структура герменевтичного аналізу історичних текстів. Методика історико-культурного і контекстуального аналізу. Методика лексико-синтаксичного аналізу. Методика літературного аналізу (інтерпретація спеціальних літературних засобів).
4. Методологія контекстуального аналізу. Семантичний, рефлексивний та екзистенційний аспекти тлумачення (за твором П. Рікера «Конфлікт інтерпретацій»)
5. Специфіка герменевтичного аналізу за умов інтертекстуальності культури.

Семінарське заняття № 5

Особливості аналізу різних груп джерел:

електронні бази даних, робота з документами в Інтернеті.

Питання до обговорення:

1. Електронні бази даних. Робота з документами в Інтернеті. Об'єктно і суб'єктно-орієнтовані бази даних, особливості їх побудови.
2. Наявні електронні бази даних (комплекси джерела) з Нової та Новітньої історії зарубіжних країн.
3. Робота з документами в Інтернеті. Особливості використання джерел, розміщених в електронних засобах комунікації (Інтернеті).

МОДУЛЬ «ІСТОРІОГРАФІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ»

Змістовий модуль V. Еволюція шкіл і напрямів історіографії всесвітньої XIX – початок XXI ст.

Лекція 1. Основні школи і напрями історіописання на Заході в XIX ст.

Французька революція і криза просвітницької думки; трансформація історичної свідомості. Становлення історичного романтизму; поняття «романтизм» і його допустимі значення. Історичний роман як новий тип історіописання (В. Скотт). Методологія, методи та форми історіографії в епоху романтизму. Реставрація інтересу до середньовіччя і релігії (Ж. де Местр). Інституціоналізація історії як науки; становлення стійких організаційних форм вивчення історії.

Французька романтична історіографія: основні етапи, організація історичної науки у Франції першої половини XIX ст. Християнство та Просвітництво в концепції Ф.Р. де Шатобріана – зоря історичного романтизму. Феномен демократичної революції в Америці і Франції у творчості А. де Токвіля. Розвиток «теорії завоювань»: від ідеї всесвітньої історії до ідеї національного розвитку; народи і нації як суб'єкти історії у творчості О. Тьєрі; нарративний метод О. Тьєрі. Історична концепція Ф. Гізо – вершина французької романтичної історіографії; «Класова боротьба» в працях Ф. Гізо, вчення Ф. Гізо про історичних епохах. Ж.Л. Сімонді, А. Вільмен, П. де Барант. Історична концепція Ж. Мішле. Французька революція у позднеромантичеські історіографії (Ф. Міньє, А. Тьєр). Французьке Антична та археологія першої половини XIX ст. (Ф. Шампольон, П. Ботта). Англійська та шотландська романтична історіографія: особливості та організація. Витоки англійського романтизму. А. Алісон. Т.Б. Маколей:

роздуми про способи пізнання історії. Історична теорія Т. Карлейля. Англійське Антична та археологія (Дж. Грот, Г. Раулінсон). Г. Мейн про історію первісності. Німецька історіографія першої половини XIX ст. Історіософські концепції представників німецької класичної філософії (І. Кант, І. Фіхте; філософія історії Г.-В. Гегеля). Джерелознавство та історико-філологічна критика в німецькій науці: діяльність Я. і В. Грімм; Ф.-А. Вольф і початок полеміки по «гомеровському питанню»; А. Хеерен; Ф.-А. Бек - засновник грецької епіграфіки; Г.Ф. Гротенд. Основи наукового джерелознавства та концепція римської історії у творчості Б.-Г. Нибура. Гейдельбергська історична школа: «історія народу і історія для народу» (Ф.-К. Шлоссер, В. Циммерман). Німецька «історична школа права»: загальна характеристика концепції, історичні роботи Ф. Савіньї і К. Ейхгорна. Історична концепція Л. Ранке; історія «як це було насправді». Роль ранкеанства в західній і російській історичній думки XIX ст.

Марксизм про сутність людини. Марксистський історичний матеріалізм: марксизм про структуру суспільства; обґрунтування економічного детермінізму; вчення про суспільно-економічних формаціях. К. Маркс і Ф. Енгельс про виникнення і еволюції держави. Марксизм про єдність, спрямованості і рушійних силах історичного процесу; єдність і основоположні детермінанти історії в марксизмі.

Загальна характеристика позитивізму. О. Конт: «соціальна фізика» і ідея про позитивні науки; місце історії в позитивістській філософії. Г. Спенсер. Загальна проблематика і особливості позитивістської історіографії. Еволюція організаційних принципів історичної науки в Європі другої половини XIX століття. Позитивістська історіографія у Франції. Е. Ренан і його «Майбутнє науки»; позитивістська концепція історії раннього християнства Е. Ренана. І. Тен. Загальна історія Е. Лависса і А. Рамбо. Н.Д. Фюстель де Куланж про сутність і методи історичного пізнання; історія античності в працях Фюстеля де Куланжа, концепція трансформації античності в середньовіччі. Позитивістська історія в працях Ш. Ланглау і Ш. Сеньобос. Вивчення Французької революції; А. Олар. Економічна історія А. Се. Ж.-Ж. Флакк: теорія зміни форм покровительства. Г.Т. Бокль і його «Історія цивілізації в Англії». Д.Р. Грін і його «Історія англійського народу». Е. Фрімен. Англійська революція в працях С. Гардінера. Початковий період творчості Д.М. Тревельяна. Англійське Антична та археологія другої половини XIX ст. (У. Питри, А. Еванс, О. Лейярд). Дж. Мак-Леннан про первісному суспільстві. Німецька історична наука другої половини XIX ст., «Школа Ранке». Німецька археологія (Г. Шліман, Р. Кольдевей; Г. Вінклер); становлення протестантської біблеїстики (нова Тюбінгенського школа – Ф. Баур, Д. Штраус, Б. Бауер; А. Гарнак). Сутність еллінізму в працях И.-Г. Дройзена. Дослідження Т. Моммзена по римській історії; *Corpus inscriptionum latinarum*. Позитивістські концепції німецької історіографії: Г. Зибель, К. Лампрехт; економічний напрям (К. Бюхер), культурологічний напрям (Я. Буркхардт). Італійська історіографія другої половини XIX ст.; матеріалістичне розуміння історії в працях А. Лабріоли.

Криза класичного історизму кінця XIX – початку XX ст. Криза позитивізму; філософський ірраціоналізм та історіографія. Криза суспільної думки, релятивізм в історіографії. Некласична парадигма та її особливості. Основні етапи розвитку західної історіографії у XX ст. Організація і форми історичного знання у XX ст. Німецька історіографія на початку – середині XX ст. В. Дільтей: пізнання як переживання. Неокантіанство в німецькій історіографії: Г. Ріккерт і «теорія приватних причин»; М. Вебер – теорія «ідеальних типів», капіталізм і протестантська етика. Локальні культури як одиниця історії в концепції О. Шпенглера. К. Ясперс і теорія «осьового часу».

Лекція 2. Становлення і розвиток «нової історичної науки» в XX ст.

«Нова історична наука» у Франції. Становлення французької історичної школи «Анналів» (М. Блок і Л. Февр): концептуальні основи напрямки, предмет і методологія першого покоління «Анналів». Концепція «глобальної історії» Ф. Броделя і її значення. Третє покоління школи «Анналів», критика концепції Ф. Броделя; «Серійна історія» П. Шоню і її значення; Ж. Дюби: менталітет як об'єкт історіографії; концепція європейського середньовіччя в працях Ж. Ле Гоффа; Ф. Ар'єс; Е. Ле Руа Ладюрі.

Англо-американська історіографія другої половини ХХ ст. Неопозитивізм в британській історіографії. Е. Карр. Особливості марксистської історіографії у Великобританії (К. Хілл, Е. Хобсбоум); Д. Рюде: «народні низи» як об'єкт історіографії. «Соціологія і історія» в інтерпретації П. Берка. Італійська історіографія у ХХ ст. Філософія історії Б. Кроче: історія як філософія і мистецтво. Історіографія італійського фашизму (Р. Ромео, Р. Де Феліче). Америка як самобутня цивілізація; М. Лернер. А. Шлезінгер-мол. і його «Цикли американської історії». Д. Бурстин. Американська історіографія II Світової війни. Становлення американської кліометрії (А. Конрад, Д. Мейер), її основні напрямки та особливості (Д. Мерфі, Д. Норт, Р.У. Фогел). «Історія ідей» А.О. Лавджоя.

Лекція 3. Новітня зарубіжна історіографія кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Становлення постнекласичної наукової парадигми та її вплив на історіографію. Постмодернізм: основні контури нового етапу історії історіографії. Синергетика й історія. «Лінгвістичний поворот» в історіографії, роль мови в історичному мисленні, проблема «історик і текст». Проблема історичної реальності в ситуації постмодерну. Тропологічна теорія Х. Уайта. «Слова і речі» М. Фуко. Історія та семіотика. Д. Тош про специфіку історичного пізнання. Основні напрямки постмодерністської історіографії на Заході. Культурна / соціальна пам'ять і головні напрямки її дослідження; М. Хальбвакс, Я. Ассман, П. Нора, А. Варбург, П. Хаттон. «Нова соціальна історія»: концепція та основні напрямки; Л.П. Репіна. Історія повсякденності. Мікроісторія і «нова локальна історія»; Ж.-Ж. Ліотар, Е. Ле Руа Ладюрі. «Нова історична біографія». Гендерна історія; Дж. Скотт. Нові методи джерелознавчого аналізу (генетична критика і її результати). Інтелектуальна історія і її представники. Соціальна історія як напрям в історіографії та основні етапи її розвитку. Основні перспективи розвитку історії історіографії в ХХІ ст.

Семінарське заняття № 1

Основні школи і напрями історіописання на Заході в ХІХ ст.

1. Європейська історична думка першої половини ХІХ ст.: огляд основних національних шкіл (Німеччина (Г. Гегель, Л. Ранке, Ф. Шлоссер, Б. Нібур), Франція (О. Тьєрі, Ф. Гізо, А. Токвіль, Ж. Мішле), Англія (А. Алісон, Т. Маколей, Т. Карлейль).
2. Основні напрями позитивістської парадигми історіописання на Заході (друга половина ХІХ ст.): персоналії, концепції, представники (Г. Бокль, Дж. Сілі, Джон Емері Актон, Г. Шмоллер, Генріх фон Зібель, Йоганн Дройзен, Генріх фон Трейчке, Теодор Моммзен, У. Самнер, Ф.Д. Тьорнер, Ч.О. Бірд).
3. Марксистський напрям у зарубіжній історіографії другої половини ХІХ ст. К. Маркс, Ф. Енгельс. Т. Бакс, Ж. Гед, П. Лафарг.
4. Культурно-історична школа в Європі (К. Лампрехт, Я. Бурхардт) і її ідеї.
5. Вплив катастроф початку ХХ ст. на суспільну свідомість. Стан історичної науки. Поняття кризи науки в сучасній історіографії: основні підходи.
6. Трансформації фундаментальних засад «картини світу». Філософія «модерну» і її вплив на історіописання Заходу. Ф. Ніцше щодо призначення і засад історії.

7. Дискусії щодо проблем прогресу, закономірностей історії й об'єктивності історичного знання, ролі історика. Критика позитивізму і європоцентризму (О. Шпенглер, Б. Кроче).

Семінарське заняття № 2 **«Нова історична наука» в ХХ ст.**

1. Пошуки істориками шляхів виходу з методологічної кризи на початку ХХ ст. Формування наукової школи «Аналів» у Франції: аналіз етапів становлення й соціокультурні портрети видатних представників (М. Блок, Л.Февр).

2. Гуманізація предмету історії і нове розуміння людини – засадничі ідеї «анналістів».

3. Розквіт «школи Анналів» у повоєнний період. Аналіз методологічних напрацювань другого покоління дослідників. Концепція й праці Ф. Броделя.

4. «Анналі» у 1970–1980-ті роки. Методологічні новації третього покоління «аналістів».

5. Антропологічно орієнтовані дослідження. Теорія ментальностей. Мікроісторія.

6. Основні тенденції розвитку американської історіографії в другій половині ХХ ст. Р. Хофштадтер і школа консенсусу (Л. Гарц, Д.Бурстин, Артур Шлезінгер-молодший).

7. Американська кількісна історія: представники, здобутки. Кліометрика як напрям історіографії. Репрезентанти «нової соціальної історії» у США (Ю. Дженовезе, Г. Гатман, А. Доулі, Д. Монтгомері, Д. Ратмен).

8. «Нова соціальна історія» у Великобританії та її особливості. Аналіз робіт істориків-марксистів Е. Томпсона, К. Хілла, Е. Гобсбаума, Дж. Рюде, Р. Хілтона. Історія сім'ї та локальна історія в Англії (К. Райтсон, Д. Левін, Ч. Фітьян-Адамс, А. Дайер). Напрацювання Кембриджської групи з історії народонаселення і соціальної структури (П. Леслетт, Дж. Хайнал).

9. Психоісторія як напрям «нової наукової історії». Теорія авторитарної особистості Е. Фромма. Концепція ідентичності Е. Еріксона. Психоаналітичні інтерпретації фашизму. Аналіз творчого доробку Ллойда деМоса.

Семінарське заняття № 3

Новітня зарубіжна історіографія кінець ХХ – початок ХХІ ст.

1. Білефельдська соціально-історична школа німецької історіографії (Г.-У. Велер, Ю. Кокка, Г.Ю. Пуле). Німецька історична антропологія (А. Людтке, Х. Медика, Ю. Шлюмбама).

2. Сучасна мікроісторія: представники (Е. Леруа Ладюрі, Н.З. Девіс і П. Берк) й основні ідеї. Італійська мікроісторія (К. Гінзбург, Дж. Леві, Е. Гренд, К. Поні, С. Черутті): аналіз засадничих праць.

3. Історична антропологія у працях сучасних російських дослідників (Ю. Безсмертний, А. Гуревич, І. Данилевський, М. Копосов, М. Кром, Б. Могильницький).

4. Новітні тенденції в зарубіжному історіописанні початку ХХІ ст. (локальна соціальна історія, потестарна імагологія, ментальна географія): персоналії, праці та провідні методологічні новації.

МОДУЛЬ «НАУКОВО-ДОКУМЕНТАЦІЙНІ ЦЕНТРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ»

Змістовий модуль VI. Науково – документальні центри української еміграції

Європи та Америки

Лекція 1-3

Архівна україніка в Європі

1. Головний військово-історичний музей-архів Армії УНР у Тарнові. Заснування Музею-архіву визволення України.
2. «Празький український архів». Склад, типологія та джерельне значення колекцій. Доля «празьких колекцій» у роки Другої світової війни та у повоєнний період, їх сучасна локалізація.
3. Національний музей-архів у Відні. Роль митрополита Андрея Шептицького та о. Мирона Горникевича у збереженні архіву Уряду ЗУНР та архівного зібрання В.Липинського.
4. Заснування Української бібліотеки імені Симона Петлюри у Парижі, комплектування та доля її архівної колекції. Роль І.Рудичева та В.Прокоповича у збереженні пам'яток.

Лекція 4-5

Архівна україніка в Північній Америці та Росії

1. Документи з української історії у фондах архівосховищ Росії.
2. Українські архівні колекції в США.
3. Українські архівні колекції в Канаді.
4. Проблеми повернення вивезених архівних збірок.

Семінарське заняття № 1

Етапи формування документальних комплексів зарубіжної україники

1. Класифікація зарубіжної україники. Український та зарубіжний комплекси архівної україники. Джерела зарубіжної україники.
2. Поняття «українська еміграція» та «українська діаспора». Діяльність української еміграції із формування колекцій україники та заснування українських архівних центрів за кордоном.
3. Зарубіжна україніка як складова Національного архівного фонду України та Національної архівної інформаційної системи (НАІС).

Семінарське заняття № 2

Архівна україніка у Польщі

1. Формування комплексів архівної україники у Польщі. Україніка у складі Коронної метрики. Джерела з історії України у фондах Головного архіву давніх актів та Архіву нових актів у Варшаві, Військового архіву, Національної бібліотеки Польщі.
2. Діяльність української політичної еміграції у Польщі із заснування музейно-архівного осередку. Переміщення архівів Директорії УНР до Тарнова і Ченстохова.
3. Заснування та діяльність Головного військово-історичного музею-архіву Армії УНР у Тарнові. Роль М. Обідного в організації зберігання пам'яток української історії та культури.
4. Проекти створення загальнонаціонального архівного центру в еміграції. Заснування Музею-архіву визволення України.

Семінарське заняття № 3

Празький український архів

1. Діяльність української еміграції у Чехословаччині у міжвоєнний період із збереження українських архівних колекцій. Поняття «Празький український архів».
2. Український національний музей-архів.
3. Український історичний кабінет при МЗС ЧСР
4. Музей визвольної боротьби України у Празі.
5. Матеріали «Празького українського архіву» як джерело з української історії.

Семінарське заняття № 4

Архівна україніка в Австрії

1. Документи з української історії у фондах Австрійського державного архіву, архіву

Віденського університету, Національної бібліотеки у Відні.

2. Діяльність української еміграції із збереження національної документальної спадщини.
3. Роль митрополита Андрея Шептицького о. Мирона Горникевича у збереженні архіву Уряду ЗУНР та архівного зібрання В.Липинського у Відні. Заснування осередку Національного музею-архіву у Відні.
4. Доля українських колекцій у роки Другої світової війни та у повоєнний період. Упорядкування та описування о. Теофілом Горникевичем українських колекцій в Австрійському державному архіві.
5. Організація перевезення документів до архіву Українського католицького університету в Римі.

Семінарське заняття № 5 **Архівна україніка у Франції**

1. Формування комплексів архівної україніки у Франції. Джерела з історії України у Національному архіві та Національній бібліотеці Франції.
2. Діяльність української політичної еміграції у Франції із збереження документів у міжвоєнний період. Заснування Української бібліотеки імені Симона Петлори у Парижі, комплектування та доля її архівної колекції. Роль І.Рудичева та В.Прокоповича у збереженні пам'яток.
3. Переміщення колекції у роки Другої світової війни, її сучасна локалізація. Формування та стан архівної колекції Української бібліотеки на сучасному етапі.
4. Архівна та археографічна діяльність Наукового товариства ім. Шевченка у Сарселі. Український архів у Франції.

Семінарське заняття № 6 **Архівна україніка у Німеччині та Великобританії**

1. Документи з української історії у фондах державних архівів Німеччини.
2. Доля «таборових» архівів періоду Першої світової війни. Діяльність Українського наукового інституту у Берліні.
3. Архівна колекція Українського вільного університету у Мюнхені.
4. Українські культурні та архівні осередки у Великобританії (повоєнний період).
4. Бібліотека та архів ім. Т.Шевченка у Лондоні.

Семінарське заняття № 7 **Архівна україніка в Італії та Ватикані**

1. Документи з української історії в державних архівах Італії та у Ватиканському таємному архіві.
2. Архівна та археографічна діяльність Українського католицького університету та Української папської колегії святого Йосафата у Римі.
3. Роль митрополита Йосифа Сліпого у збереженні архівів Уряду ЗУНР та В.Липинського.

Семінарське заняття № 8 **Документи «українського походження» в Росії**

1. Формування комплексів архівної україніки у російських архівосховищах.
2. Документи з української історії у фондах Малоросійського та Посольського приказів.
3. Документи з історії церкви в архіві Св. Синоду.
4. Політика царського уряду щодо вивезення культурних цінностей.

Семінарське заняття № 9 **Українські архівні осередки у США**

1. Музей-архів Української вільної академії наук у Нью-Йорку: заснування, діяльність, склад та інформаційний потенціал фондів.
2. Заснування, наукова та архівна діяльність Східноєвропейського дослідного інституту

ім. В. Липинського у Філадельфії.

3. Архівна колекція Українського історичного товариства.

4. Український музей-архів у Клівленді, Український національний музей у Чикаго.

5. Архів-музей Української православної церкви у Баунд-Брук, Нью-Джерсі.

Семінарське заняття № 10-11

Українські архівні осередки в Канаді

1. Українсько-канадський архів-музей Альберти.

2. Військово-історичний музей і архів УВАН у Канаді.

3. Архів Української вільної академії наук.

4. Осередок української культури і освіти у Вінніпезі та його архівна колекція.

5. Українсько-канадський дослідно-документаційний центр у Торонто.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (денна форма)

Вид діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль I «Практикум з методології історичних джерел»				Модуль II «Джерелознавство всесвітньої історії нового і новітнього часу»				Модуль III «Історіографія всесвітньої історії»		Модуль IV «Науково-документаційні центри української еміграції в Європі та Північній Америці»	
		ЗМ 1		ЗМ 2		ЗМ 1		ЗМ 2		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів				
Відвідування лекцій	1	3	3	2	2	3	3	2	2	5	5	5	5
Відвідування семінарських занять	1	6	6	5	5	6	6	5	5	11	11	11	11
Робота на семінарському занятті	10	6	60	5	50	6	60	5	50	11	110	11	110
Виконання завдань для самостійної роботи	5	7	35	5	25	7	35	5	25	3	15	10	50
Виконання модульного контролю	25	2	50	2	50	2	50	2	50	2	50	2	50
Разом		154		132		154		132		191		226	
Разом за зм. модулем		286				286				191		226	
Максимальна кількість балів:		989											
Розрахунок коефіцієнта:		$100:989 = 0.101$											
Екзамен:		40											

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (заочна форма)

Вид діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль I «Практикум з методології історичних джерел»				Модуль II «Джерелознавство всесвітньої історії нового і новітнього часу»				Модуль III «Історіографія всесвітньої історії»		Модуль IV «Науково-документаційні центри української еміграції в Європі та Північній Америці»	
		ЗМ 1		ЗМ 2		ЗМ 1		ЗМ 2		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів				
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	3	3	3	3	3	3	3	3	6	6	6	6
Робота на семінарському занятті	10	3	30	3	30	3	30	3	30	6	60	6	60
Виконання завдань для самостійної роботи	5	7	35	5	25	7	35	5	25	10	100	9	45
Разом			69		59		69		59		168		113
Разом за зм.модулем		128				128				168		113	
Максимальна кількість балів:		537											
Розрахунок коефіцієнта:		$60:537=0.111$											
Екзамен:		40											

6.2. Завдання для самостійної роботи

Модуль I «Практикум з методології історичних джерел»

Охарактеризуйте:

1. Діловодну документацію та судово-слідчі справи.
2. Парламентські документи та законодавчі акти як історичне джерело.
3. Документацію політичних партій та громадських організацій як об'єкт історичного дослідження.

4. Публіцистику та твори художньої літератури як історичне джерело.

Модуль II «Джерелознавство всесвітньої історії нового і новітнього часу»

Охарактеризуйте:

1. Зображальні та фонічні джерела у вивченні всесвітньої історії.
2. Дипломатичні документи у вивченні всесвітньої історії.
3. Статистичні матеріали як історичне джерело.
4. Матеріали преси як історичне джерело.
5. Мемуарні та епістолярні джерела.

Модуль III «Історіографія всесвітньої історії»

Тема 1. Криза класичного історизму кінця XIX – початку XX ст.

1. Б. Кроче і його «Теорія й історія історіографії».
2. Вчення про культурно-історичні типи М.Я. Данилевського.
3. Й. Дройзен і його «Історика».
4. Карл Маркс і матеріалістичне розуміння історії.
5. Глобальні теорії історичного процесу в історіографії першої половини XX століття (О. Шпенглер і А.Дж. Тойнбі).

Тема 2. Англо-американська історіографія другої половини XX ст.

1. Тенденції й закономірності робочого руху в британській «новій соціальній історії».
2. Теорія соціального характеру й авторитарної особистості Еріха Фромма: можливості застосування неофрейдизму в історії.
3. Дослідження тоталітаризму в рамках американської «психоісторії».
4. Еріх Хобсбаум: досвід розуміння європейської історії XIX-XX ст.
5. Дослідження історії внутрішньої і зовнішньої політики (Г. Баттерфілд, Р. Макдоуелл) англійською історіографією XX ст. Проблеми колоніальної та неокolonіальної політики у працях дослідників.
6. А. Тойнбі та його місце в англійській і світовій історіографії.
7. Ліберальний напрям англійської історіографії (Д. Тревельян, Дж. Коул, Кейр-Харди й ін.).
8. «Советологія» та проблеми комунізму в американській історіографії другої половини XX ст.
9. Неоліберальна американська історіографія XX ст. Дослідження Бернстайна, Гарднера та ін.
10. Неоконсервативна американська історіографія XX ст. Д. Бурстін, У. Рэндал.

Тема 3. Творчий спадок видатних істориків

Опрацювання рекомендованої літератури за Методикою вивчення творчої спадщини історика (обирається за бажанням) відповідно до наведеної нижче методики історіографічного аналізу, підготовка до публічного виступу, письмової роботи.

Модуль IV «Науково – документальні центри української еміграції в Європі та Північній Америці»

1. Дайте характеристику джерел з історії України у фондах Головного архіву давніх актів та Архіву нових актів у Варшаві, Військового архіву, Національної бібліотеки

Польщі.

2. Охарактеризуйте діяльність української політичної еміграції у Польщі із заснування музейно-архівних осередків.

3. Розкрийте роль М. Обідного в організації зберігання пам'яток української історії та культури.

4. Розкрийте основні напрями діяльності української еміграції у Чехословаччині у міжвоєнний період із збереження українських архівних колекцій.

5. Охарактеризуйте джерельну вартість матеріалів «Празького українського архіву».

6. Окресліть роль митрополита Андрея Шептицького і братів Горникевичів у збереженні архіву Уряду ЗУНР та архівного зібрання В.Липинського у Відні.

7. Розкрийте особливості діяльності української політичної еміграції у Франції із збереження документів у міжвоєнний період.

8. Реконструйте процес заснування Української бібліотеки імені Симона Петлюри у Парижі та долю її архівної колекції під час Другої світової війни.

9. Дайте загальну характеристику документів з української історії у фондах державних архівів Німеччини.

10. Проаналізуйте особливості діяльності українських культурних та архівних осередків у Великобританії (повоєнний період).

11. Дайте характеристику документам з української історії в державних архівах Італії та у Ватиканському таємному архіві.

12. Встановіть роль митрополита Йосифа Сліпого у збереженні архівів Уряду ЗУНР та В.Липинського.

13. Простежте процес формування комплексів архівної україніки у російських архівосховищах.

14. Охарактеризуйте політику царського уряду щодо вивезення культурних цінностей.

15. Реконструйте діяльність українських архівних осередків в США.

16. Охарактеризуйте джерельну вартість україніки, яка зберігається в бібліотечно-архівних осередках Канади.

Методика виконання самостійної роботи ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ІСТОРИКА

(персоналію дослідника аспіранти обирають самостійно)

1. Бібліографічний опис (відповідно до вимог) видання праці історика, що використовувався при підготовці аналізу.
2. **Становище історичної науки в сучасному історикові суспільстві.**
 - 2.1 Престиж історичної науки, соціальні потреби й очікування різних соціальних прошарків щодо історії.
 - 2.2 Ступінь інституціоналізації історичної науки.
 - 2.3 Соціальний статус професії історика.
3. **Характеристика історіографічної епохи, у яку працював історик.**
 - 3.1 Які загальноісторичні погляди (філософія історії) були домінуючими?
 - 3.2 Яким був характер історіографічної епохи: стабільний або перехідний?
4. **Життєвий шлях історика.**
 - 4.1 Найважливіші дати (не менш 15) життя і діяльності історика. Подаються у вигляді хронологічної таблиці.
 - 4.2 Соціальне походження історика, його подальші переміщення в системі соціальної стратифікації.
 - 4.3 Тип освіти історика. Навчальні заклади, в яких здобував середню і вищу освіту, їхня оцінка щодо підготовки до майбутньої дослідницької діяльності.
 - 4.4 Основні етапи професійної кар'єри історика. Установи й організації, в яких він працював.
 - 4.5 Джерела доходів історика, його життєвий рівень, ступінь матеріальної незалежності.
 - 4.6 Політичні й ідеологічні орієнтації історика, форми його участі в суспільному житті.
 - 4.7 Взаємини історика із владними структурами.
 - 4.8 Форми соціального контролю над діяльністю історика. Можливості висловлення своїх поглядів.
5. **Характеристика праці історика як історіографічного джерела.**
 - 5.1 Час написання праці.
 - 5.2 Причини, що зумовили створення праці.
 - 5.3 Цілі, які ставилися істориком у ході роботи.
 - 5.4 Обставини створення праці.
 - 5.5 Дата, місце й обставини першої публікації.
 - 5.6 Реакція на першу публікацію праці історика (колег-істориків, критики, читачів, владних структур).
 - 5.7 Перше і наступні видання українською (російською) мовою, причини, що їх зумовили. Видавці, перекладачі й коментатори українських (російських) видань.
 - 5.8 Реакція на перше видання праці історика українською (російською) мовою (колег-істориків, критики, читачів, владних структур).
 - 5.9 Оцінка видання з позицій науковості видання.
 - 5.10 Жанр історичної праці.
 - 5.11 Форми пізнання минулого, використані істориком (наукова, художня, публіцистична, філософська, релігійна). Яка з них переважає?
 - 5.12 Наявність довідкового апарату в роботі. Чим він відрізняється від загальноприйнятого наприкінці ХХ ст.? Чи застосовується цитування, посилання на джерела?

5.13 Наведіть приклади імпліцитної (прихованої) інформації, що міститься в роботі.

5.14 Яку інформацію при роботі із джерелом можна отримати щодо його автора (як віддзеркалюваному об'єкті)?

5.15 Наскільки достовірна інформація, що міститься в аналізованому історіографічному джерелі? Наведіть аргументи, на яких ґрунтується Ваша відповідь.

6. Внесок ученого в розвиток історичної думки.

6.1 Проблеми, які вивчалися істориком. Чинники, що вплинули на їхній вибір.

6.2 Види історичних джерел, які використовував учений. Які нові джерела ним уведені в наукове використання?

6.3 Якою методикою і технікою аналізу користувався історик при роботі із джерелами? Чи використовував він нові підходи?

6.4 Загальноісторичні погляди вченого, методи пізнання історичного процесу.

6.5 Відношення вченого до попередньої історіографічної традиції (заперечення, наступність) з досліджуваної проблематики.

6.6 Персональний внесок історика в розвиток науки, його концепція (концепції), ступінь її оригінальності порівняно з працями попередників.

6.7 Приналежність історика до наукових течії, напрямку і школи. Чи вдалося йому започаткувати власну наукову школу?

6.8 Шляхи поширення праць і ідей історика.

6.9 Вплив праць ученого на розвиток історичної науки в Україні, (Російській імперії, СРСР).

6.10 Вплив праць ученого на розвиток історичної науки у світі.

6.11 Вплив праць ученого на суспільну думку і суспільство в цілому.

6.12 Оцінка діяльності історика наступними поколіннями вчених.

7. Шляхи використання праць історика в роботі сучасного викладача.

7.1 Як можна використовувати праці історика для підвищення професійної кваліфікації?

7.2 Як можна використовувати праці історика у викладанні студентам?

6.3. Критерії для оцінювання самостійної роботи (денна форма)

Критерії	Обґрунтування критеріїв	Бали
Розуміння завдання	- робота демонструє точне розуміння завдання	1
	- включені матеріали, що безпосередньо розкривають теми або опосередковані до неї	0,5
	- включені матеріали, що не мають безпосереднього відношення до теми, зібрана інформація не аналізується і не оцінюється	0
Повнота розкриття теми	- тема розкрита повністю	1
	- часткове розкриття теми	0,5
	- виконане завдання не відповідає темі	0
Логіка викладу інформації	- логічне й структуроване викладення матеріалу	1
	- порушення логіки й структури викладу	0,5
Креативність	- унікальність роботи, велика кількість оригінальних прикладів, у роботі присутні авторські знахідки	1
	- стандартна робота, не містить авторської індивідуальності	0,5

Культура змістового наповнення відповідей	- орфографічно правильно оформлена робота з точки зору граматики, стилістики	1
	- присутні не грубі помилки з точки зору граматики, стилістики, орфографії	0,5
	- грубі помилки з точки зору граматики, стилістики, орфографії	0
Всього		5 балів

6.4. Форми проведення семестрового контролю

Семестровий контроль проводиться у вигляді заліку з дисципліни «Джерела та історіографія всесвітньої історії».

6.5. Оцінювання освітніх досягнень аспірантів за системою ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Рекомендовані джерела та література

Модуль I «Джерелознавство всесвітньої історії нового і новітнього часу»

Основна:

1. Блок М. Феодальне суспільство / Марк Блок. – К., 2002..
2. Історіографічний словник: Навч. посіб. для студентів історичних факультетів університетів / За ред. С.І. Посохова. – Х.: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2004. – 320 с.
3. Грінченко Г. Усна історія: Методичні рекомендації з організації дослідження: для студентів і аспірантів / Г. Грінченко. – Х., 2007

Додаткова:

1. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності / Л.Зашкільняк. – Львів, 1999.
2. Історія, історіософія, джерелознавство: Статті, розвідки, замітки, есе: Іст. зб. / В. Ульяновський (наук.ред.), Л. Довга (наук.ред.) – К., 1996.
3. Калакура Я.С. Історичне джерелознавство / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, Павленко С.Ф. та ін. – К., 2002.
4. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.
5. Кульчицький С.В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С.В. Кульчицький. – К., 2003.
6. Потульницький В.А. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії XVII-XX століть / В.А. Потульницький. – К., 2002.
7. Топольський Єжи. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації / Є.Топольський. – К., 2012.
8. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. – К., 2007.

Модуль II «Практикум з методології історичних джерел»

Основна:

1. Козеллек Р. Минуле майбутнє раннього періоду нової доби // Козеллек Р. Минуле майбутнє. К., 2005. С.23-43.
2. Корнеліссен К. Національно-консервативна легітимістична історіографія в Німеччині з 1870 року // Історія та історіографія в Європі. Вип.3. 2004. С.14-24.
3. Мозер Йозеф. Оновлення та трансформація соціальної історії в Німеччині після Другої світової війни // Історія та історіографія в Європі. К., 2003. Вип. 1-2.
4. Стельмах С. Історична думка в Україні XIX — початку XX століття. К.:Академія, 1997.
5. Стельмах С. Становлення історичної науки в Україні у першій половині XIX століття // Наукові записки Києво-Могилянської Академії. Історичні науки. Т. 19. 2001. С.53-58.
6. Стельмах С. Історична наука в Україні епохи класичного історизму (XIX — початок XX століття). К., 2005.
7. Стельмах С. Історична семантологія в німецькій традиції соціальної історії // Козеллек Райнгарт. Минуле майбутнє. Про семантику історичного часу. К., 2005.
8. Стельмах С. “Теорія можливих історій” Райнгарта Козеллека // Козеллек Райнгарт. Часові пласти. Дослідження з теорії історії. К., 2006.

Додаткова:

1. Козеллек Р. Виклад, події, структури // Козеллек Р. Минуле майбутнє. К.,2005.
2. Козеллек Р. Злами досвіду та зміна методів. Історико-антропологічний нарис // Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії. К., 2006.
3. Rüsen J. Begriffene Geschichte. Genesis und Begründung der Geschichtstheorie J. G. Droysens. Paderborn, 1969.
4. Ringer F.K. Max Weber on Causal Analysis, Interpretation, and Comparison // History and Theory. 41 (May 2002). P.163-178.
5. Schinkel A. Imagination as a Category of History: An Essay concerning Kosellek's concept of Erfahrungsraum and Erwartungshorizont // History and Theory. 44 (2005).

6. Ankersmit F.R. Representations: History and Politics // Horst Walter Blanke u.a. (Hrsg.) Dimensionen der Historik: Geschichtstheorie, Wissenschaftsgeschichte und Geschichtskultur heute. Köln, Weimar u.a., 1998. S.28-40.

Модуль III «Науково – документальні центри української еміграції Європи та Америки»

Основна:

1. Боряк Г.В. Зарубіжні архіви та зарубіжна архівна україніка // Архівознавство: Підручник для студентів вищих навчальних закладів України / Редкол.: Я.С.Калакура (гол. ред.) та ін. – К., 1998. – С.105-130.

2. Палієнко М.Г. Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). – К., 2008. – 688 с.

3. Палієнко М.Г. Архівна спадщина української еміграції як складова зарубіжної україніки: основні етапи формування // Архіви України. – 2011. – Вип. 6. – С. 10–20.

Додаткова:

4. Животко А. Десять років Українського історичного кабінету (1930-1940). – Прага, 1940. – 70 с.

5. Український музей у Празі (1925-1948): Опис фонду / Упор. Раїса Махаткова. – К.; Прага, 1996. – 296 с.

6. Боряк Т. Документальна спадщина української еміграції в Європі: Празький архів (1945 – 2010). – Ніжин, 2011. – 544 с.

7. Грімстед Патриція Кеннеді. „Празькі архіви” у Києві та Москві: Повоєнні розшуки і вивезення еміграційної архівної україніки. – К., 2005. – 252 с.

8. Кентій А.В. Фонд «Український музей у Празі» ЦДАГО України як складова «Празького Архіву» // Архіви України. – 2000. – № 1-3. – С.43-49.

9. Мушинка М. Музей визвольної боротьби України в Празі та доля його фондів: Історико-архівні нариси. – К., 2005. – 158 с.

10. Палієнко М.Г. Архіви української еміграції у радянських спецховищах (переміщення, опрацювання, використання) // Український історичний журнал. – 2006. – № 1. – С.196–213

11. Палієнко М.Г. Пам'яткоохоронна діяльність Михайла Обідного в Україні, Польщі та Чехословаччині // Пам'ятки України: Історія та культура. – 2005. – № 2. – С.92-127.

12. Палієнко М.Г. Створення та діяльність Українського історичного кабінету в Празі (1930-1945 рр.) // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Історія. Економіка. Філософія». – 2001. – Вип.5. – С.349-356.

13. Палієнко М.Г. Український національний музей-архів у Празі (1923-1930 рр.): історія створення та основні напрямки діяльності // Студії з історії архівної справи та документознавства. – 2004. – Т.11. – С.13-24.

14. Йосипишин Я., Палієнко М. Українська бібліотека імені Симона Петлюри в Парижі в світлі джерел та спогадів. – К.; Париж, 2006. – 123 с., VII с.

15. Палієнко М., Срібняк І. Музей визвольної боротьби України у Празі (1925-1948): створення, діяльність, доля архівної колекції // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвід. наук. зб. – Вип. II: Архівознавчі читання. – К., 2000. – С.35-47.

16. Савченко Г., Срібняк І. Заснування Головного військово-історичного музею-архіву Армії УНР // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: Зб. статей. – К., 1996. – С.188-198.

Модуль IV «Історіографія всесвітньої історії»

Основна:

1. Історіографічний словник: Навч. посіб. для студентів історичних факультетів університетів / За ред. С.І. Посохова. – Х.: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2004. – 320 с.

2. Яковенко Н. Вступ до історії / Яковенко Н. – К., 2007. – 376 с.

Додаткова:

1. Еліас Н. Процес цивілізації. Соціогенетичні і психогенетичні дослідження. – К.: Вид. дім «Альтернативи», 2003. – 672 с.

Англомовна література

«Практикум з методології історичних джерел»

- Bucheli M., Wadhvani R. D. *Organizations in Time: History, Theory, Methods*. Oxford, 2013. 336 pp.
- Chitnis K. N. *Research Methodology in History*. Atlantic Publishers & Dist, 1990. 151 pp.
- Elena T., Katifori A., Vassilakis C., Lepouras G., Halatsis C. *Historical research in archives: user methodology and supporting tools*. Springer. 2011. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s00799-010-0062-4.pdf>
- Howell M. C., Prevenier W. *From Reliable Sources: An Introduction to Historical Methods*. Cornell University Press, 2001. 207 pp.
- Vansina J., Wright H. M., Leydesdorff S., Tonkin E. *Oral Tradition: A Study in Historical Methodology*. New York – Routledge, 1961. 226 pp. URL: <https://tinyurl.com/yv47uxyx>

«Джерелознавство всесвітньої історії нового і новітнього часу»

- Braw J. D. *Vision as revision: Ranke and the beginning of modern history*. *History and Theory: Studies in the Philosophy of History*. 2007. Volume 46, issue 4. Pp. 45–60.
- Elton G. R. *Return to Essentials: Some Reflections on the Present State of Historical Study*. Cambridge, 2002. 140 pp.
- Sangha L., Willis J.P. *Understanding Early Modern Primary Sources*. Abington, 2016.
- Thies C. G. *A Pragmatic Guide to Qualitative Historical Analysis in the Study of International Relations*. *International Studies Perspective*. 2002. Volume 3, issue 4. Pp. 351–372.
- Wiener M. J. *Treating “Historical” Sources as Literary Texts: Literary Historicism and Modern British History*. *The Journal of Modern History*. 1998. Volume 70, Number 3. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/235119?journalCode=jmh>

«Історіографія всесвітньої історії»

- Becker C. L. *What Is Historiography? Detachment and the Writing of History*. NY: Cornell University Press, 2018. Pp. 65–78.
- Bentley M. *Companion to Historiography*. Routledge, 2006. 1024 pp.
- Bentley M. *Modern Historiography: An Introduction*. Routledge, 2005. 200 pp.
- Clarke K. *Universal Perspectives in Historiography*. *The Limits of Historiography*. Pp. 249–279. URL: <https://brill.com/view/book/edcoll/9789004351295/BP000012.xml>
- Lorenz C. *Comparative Historiography: Problems and Perspectives*. *History & Theory: Studies in the Philosophy of History*. 1999. Volume 38, issue 1. Pp. 25–39.
- Iggers G., Wang Q. E., Mukherjee S. *A Global History of Modern Historiography*. London: Routledge. 390 pp.

«Науково-документаційні центри української еміграції в Європі та Північній Америці»

- Bilovus L., Homotiyk O. *Activities of the Harvard Institute of Ukrainian studies after 1991 aimed at national identity preservation (based on the Ukrainian language periodics assessment)*. *Humanities: history and pedagogy*. 2021. No 1. Pp. 8–25.
- Isajiw W. W. *The Ukrainian Diaspora. The Call of the Homeland*. Pp. 289–319. URL: https://brill.com/view/book/edcoll/9789004183735/Bej.9789004182103.i-402_012.xml
- Kharitonova-Gomez A. *The Elephant, the Donkey, and Ukraine: The Partisanship of the Ukrainian Diaspora in America*. University of Washington, ProQuest Dissertations Publishing, 2021. URL: <https://www.proquest.com/openview/4d18c3dd93072a2b34c8d6f41b419ac8/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Sorochuk L. *Social and cultural life in Ukrainian diaspora as a factor of the preservation of national culture in the Western world*. *Bulletin Taras Shevchenko National University of Kyiv*. 2014. No 17. Pp. 32 – 33.